

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

<p>Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1). Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.</p>	<p>HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.</p>	<p>„Bieł. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahronicu ūdwaja daražej. Ceny abwiestak pawodle ūmowy.</p>
---	--	---

Беларусы!

Прыбліжаецца дзень 25 сакавіка — дзень Беларускага Народнага Сьвята — дзень Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі.

Беларускае Грамадзянства ад 1918 году гэты дзень з году ў год сьвяткуе з вялікай урачыстасьцю.

За прыкладам мінулых гадоў і сёлета 25 сакавіка — дзень Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі — Беларусы павінны належна адсьвяткаваць.

Акт 25 сакавіка 1918 году для Беларускага Народу мае вялікае значэньне — гэта пучыводная зорка ў Беларускай Народнай Адраджэньні, якая павінна сьвяціць заўсёды, пры ўсялякіх абставінах нашага народнага жыцця, пашыраючы і палічылючы веру ў перамогу.

Беларускі Нацыянальны Камітэт, як Беларускай Народнай Рэпрэзэнтацыя, заклікае ўсіх Беларусаў, — а тым больш арганізацыі, іх аддзелы і гурткі, — у дзень 25 сакавіка с. і. належна ўспомніць значэньне Акту 25 III 1918 г.

ПРЭЗЫДЫЮМ БЕЛ. НАЦ. К-ТУ.

„ІЗБА РОЛЬНІЧА“.

Гэтак папольску называецца ўстанова, сябрамі каторай з мусу зьяўляюцца ўсе земляробы сучаснай Польшчы. Належаць туды і пляцяць грошы і ўсе нашы земляробы беларускія, найчасцей зусім аб гэтым ня ведаючы, бо аб сарганізаваньні «Ізбы» (націск на і) ніхто нашага чалавека ня пытаўся і проста з ім не рахаваўся, а грошы на гэта пляцяцца разам з падаткамі. Было-б глуха аб гэтай установе і далей, калі-б у ёй ня сталіся апошнім часам падзеі, якія ярка сьведчаць аб тым, што сільная рука не заўсёды кіруецца сільнай галавой і што інтарэсамі беларускага селяніна ня можна ўжо гандляваць за вочна, а трэба з імі рахавацца.

Установа „рольнічых ізбаў“, інакш ведамыя як Земляробскія Палаты, паводле свайго характару і прызначэньня зьяўляецца ўстановай гаспадарчага самаўраду, у якой самі сарганізаваныя земляробы мелі-б апыкуна сваіх інтарэсаў і сваё фаховае прадстаўніцтва.

Першым польскім законам аб «Ізбаў» ёсьць прэзыдэнцкае распараджэньне з моцай уставы з дня 22 сакавіка 1928 г. Паводле гэтага закону была сарганізавана адна толькі «Ізба» ў Варшаве, каторая аднак, як прызнаюць самі-ж про-ўрадавыя палкі, замест будучага прыкладу, сталася прыкладам адстрашаючым. Даслоўна!

Прыклад законадаўства аб «Ізбаў» быў аднак толькі адным з многіх зьвешняў нутранай «консолідацыйнай» польскай гаспадарчай палітыкі. Прымушова ўстанова „Ізбаў“ у працы сваёй мелася апірацца аб арганізацыі гэтак званыя дабравольныя. Спаміж гэтых апошніх, існаваўшых у той час (1928—1929 год) на нашых землях і прызнаваных былі галоў-

ным чынам тры: саюз асаднікаў, дробназемляробскія „Kółki“ і абшарніцкае «T-wo Rolnicze». Усе яны аднак, як чужыя нашай вёсцы, не знаходзілі ў ёй апырышча і працавалі амаль выключна за грошы з урадавых і самаўрадавых дапамогаў. Калі-ж набліжаўся крызіс і дапамогі даставаць было штараз цяжэй, а самым урадавым колам было лягчэй успамагаць і кантраляваць арганізацыю адну замест некалькіх, тады наступіла процінатуральнае пажаньне ўсіх гэтых арганізацый у адну — „Centr. T-wo Organ. i Kółek Rolniczych“. Аб гэтым «вясельлі» пісалі мы роўна тры гады таму назад („Бел. Крыніца“, № 8, 1931 г.) і сягоньня да сказанага дадамо толькі, што нашы спадзяваньні споўніліся: сілком «пажэньня» арганізацыі аказаліся ўсё роўна няжыццёвымі, а кошты выдадзеныя на іх з грошаў сабраных у форме падаткаў — укіненымі проста ў балота.

Бачачы гэтыя вынікі «радаснай творчасці», а ўласціва — поўную няздольнасьць да самадзейнага жыцця ўсякіх штучных арганізацый, кіруючыя чыньнікі польскай палітыкі паставілі ўрэшце перайсьці на шлях яўнай дыктоўкі ў гаспадарчым жыцці. 27 кастрычніка 1932 г. зьявілася новае распараджэньне Прэзыдэнта аб «Ізбаў», і паводле яго ў пачатку леташняга 1933 году для ваяводства віленскага і наваградзкага была сарганізавана „Ізба“ — Земляробская Палата ў Вільні. Статут для «Ізбы» надало Варшаўскае міністэрства земляробства (глядзі „Dziennik Urzędowy województwa wileńskiego“ з дня 27 лютага 1933 г.)

Органамі Земл. Палаты («Ізбы») зьяўляюцца: Рада, Управа і Старшыня. Рада Віленскай

Земляробскай Палаты складаецца з 52 чалавек, гэтак званых раднікаў. З гэтай лічбы 19 раднікаў выбіралі паведавыя соймакі, гэтулькі-ж, г. зн. 19 мясцоў, было прызначана для прадстаўнікоў мясцовых гэтак званых дабравольных земляробскіх арганізацый — выключна польскіх і 14 раднікаў іменаваў міністр земляробства. У гэтым складзе Рада віленскай Земляробскай Палаты 6 верасня м. г. выбрала Управу з 9 чалавек — раднікаў, старшынёй каторай стаўся сэнатар і санатар К. Рдултоўскі, польскі абшарнік з Баранавічыны. Характэрна пры гэтым, што падчас, калі выбары раднікаў ад паведавых самаўрадаў далі асаднікам толькі адно (з 19-цёх) месца, дык ад розных „Kółkaў“ і арганізацый прыйшло ў Віленскую «Ізбу» аж 9 чалавек — асаднікаў (спаміж 19-цёх). Паказвае гэта ясна, у чых руках польскія «Kółki» на нашых землях знаходзіцца і чым інтарэсам яны служаць. Абраза гэты будзе йшчэ выразнейшым калі прыняць пад увагу, што спаміж назначаных міністэрствам у Раду 14-цёх раднікаў, ёсьць таксама йшчэ двух асаднікаў. У аканчальным выніку на 52 раднікаў Віл. Земляр. Палаты асаднікі маюць аж 12 мясцоў (23.04 прац.), або блізка адну чацьвёртую частку ўсіх мандатаў.

Але на гэтых выбарах успаміная «радасная творчасць» і кончылася. Абшарніцка асадніцкія спрэчкі з-за таго, хто з іх далей мае полёнізаваць беларускія землі, перанясыліся і на грунт Віл. Земл. Палаты. У рэзультате гэтага асаднікі, хоць сільна ўспаміганыя з высокіх і найвышэйшых мясцоў, усё-ж уступілі абшарнікам, пакідаючы адначасна ўсякую працу ў самай Палаце.

Пры гэтых вась «маларадасных» варунках сабралася 27-28 студня 1934 г. Рада Віл. Земляробскай Палаты на сваё чарговае паседжаньне, галоўным чынам дзеля прыняцьця бюджэту*) і ўстанаўленьня пляну працы на будучыню. І тут вась Рада «спатыкнулася», бо не патрапіла знайсці супольнага апырышча на найжыццёвейшых інтарэсах дробнага нашага земляробства, якое прадстаўляе найменш 85 прац. усяго жыхарства Крыю. Нічога не памаглі доказы, што дагэтуляшні круг зацікаўленьня Віл. Земл. Палаты абмяе толькі нязначную, г. зв. «верхнюю» частку мясцовага

земляробства (абшарнікаў), якая прадстаўляе 10-15 прац. агулу. Інтарэсы-ж рэшты — 85-90 прац. мясцовых земляробаў — Палата недацэннае і проста — не прызнае, засланяючыся, як заўсёды, «добрымі намерамі» і абшарніцкай.

Гэткае гісторыя і сучасны стан Віленскай Земляробскай Палаты. Будучыня-ж ейная і карыснасьць залежыць толькі ад таго, як хутка і глыбака прывіюцца там перакананьні, што ня можна ніколі нагібаць інтарэсы вялікай большасьці дробнага сялянства для інтарэсаў аджыўшай свой век меншасьці — абшарніцтва. Пакуль гэта ня станеца, будзе Віл. Земл. Палата яшчэ горшым і даражэйшым пужалам ад няўдалага жніўства „Kółkaў“ зашарніцкім „T-вам“ і асадніцкім „Саюзам“.

Палітычны ўрэшце разгрыўкі асаднікаў і абшарнікаў на грунце Віл. Земл. Палаты для істоты справы маюць тое толькі значэньне, што ўвядовіняюць роль асадніцтва на нашых землях. Роль абшарнікаў у апалячэньні беларускіх земляў ужо скончана, бо пры прабуджанай соцыяльнай сьведомасьці беларускіх масаў абшарніцкія ўплывы выключаны. Месца абшарнікаў займаюць скрось асаднікі, каторым, як бліжэйшым соцыяльна да беларускай масы, лягчэй убіцца ў іхні давер і падцягнуць іх за сабой. Гэтак прынамся глядзяць на справу людзі, што кіруюць сянняшнік польскай палітыкай. Ці гэтыя спадзяваньні сапраўды збудуцца — пракаваць ня станем. Скажам толькі, што асаднікі ў ролі абаронцы нашага селяніна ад абшарніцкай захопнасьці — гэта зьявішча вельмі ненармальнае, гэта воўк у авечай аўчыцы, які хітра палюе на абшарніцкія землі, забіраючы іх спад носу мясцовага малаземельнага сялянства.

Гэтае шкоднае зьявішча магчымае ў нас толькі дзякуючы пераросту соцыяльнай сьведомасьці над нацыянальнай

Гэта пытаньне патрабуе шырэйшага абгаварэньня. Тут жа зазначым толькі, што і гэты манэўр польскай палітыкі супроць беларускага сялянства з-гары засуджаны на няўдачу: як соцыяльная сьведомасьць беларускага сялянства ўжо абязброіла мясцовых абшарнікаў, так нацыянальная сьведомасьць абароніць яго ад небясьпекі асадніцкай. Станеца-ж гэта тым хутчэй, чым хутчэй і сільней будзе праводзіцца беларускае нацыянальнае ўсьведамленьне ў сэнсе культурным, гаспадарчым і палітычным.

Дык дружна за нацыянальную беларускую работу!

*) На ўтрыманьне Палаты прадбачыцца прац. ад палатку грунтовага 150 прац. ад самаўрадавага дадатку да падатку грунтовага на карысьць ваяводзкага самаўраду. Мае гэта даць у год каля 140 тысяч златаў.

Арганізацыя Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Дзягуль Б. Інстытут Г. і К. разьвіваў сваю дзейнасьць прадусім на вёсцы, закладаючы там свае аддзелы і гурткі і праз іх пашыраючы і паглыбляючы ў народзе зразуменьне і патрэбу гаспадарчага і культурнага адраджэньня Беларусі. Закладаньне гурткоў, гуртаваньне ў іх людзей, ідучых да гэтага адраджэньня, даваньне ім помачы ў форме бібліятэк-чытальняў, паказваньне дарогі праз друкаванае слова — усё гэта Інстытут спайняў паводле магчымасьці найлепш, пачынаючы ад 1926 г., гэта значыць ад сваіх закладаў.

Аднак такая дзейнасьць была трохі вузкая і аднабокая, бо Інстытут быў заложаны ня толькі дзеля дзейнасьці на вёсцы, сярод масаў Беларускага народу, але такжа і сярод яго інтэлігенцыі, каб ня толькі папулярызаваць навуку, але такжа і тварыць яе, іншымі славамі Бел. Інстытут Г. і К. быў заложаны і пакліканы, паміж іншым, каб распрацоўваць ідэалёгію гаспадарчага і культурнага адраджэньня Беларускага народу і даць гэтай ідэалёгіі навуковыя падставы.

Згэтуль і назой: Інстытут.

Статут Б. Інстытуту Г. і К. настолькі абшырны, што дае ўсе магчымасьці працы. І так, у параграфі 1-шым, дзе гаворыцца аб мэтах Інстытуту, чытаем:

„Беларускі Інстытут Гаспадаркі і Культуры засновываецца з мэтай разьвіцьця:

- а) краёвага земляробства ўва ўсіх яго галінах разам з гародніцтвам і зямельным промыслам;
- б) людовага промыслу, рамясла, тэхнікі і людовага мастацтва;
- в) пашырэньня і падтрымліваньня духовай культуры, навукі і прасьветы.“

Значыць, мэты Інстытуту не аграічваюцца закладаньнем гурткоў і аддзелаў, але маюць куды большы круг і дзеля гэтага апошнім часам у Цэнтральным Урадзе Інстытуту было прыступлена да распрацоўкі пляну працы Інстытуту, з тым, каб абняць і выкарыстаць (паводле магчымасьці) усе пункты Статуту, гэта значыць, ня толькі праводзіць акцыю на правінцыі праз свае гурткі, але яшчэ распрацоўваць у цэнтры асновы гаспадарчага і культурнага адраджэньня народу.

Каб дайсьці да сваіх мэт, Інстытут, паводле параграфу 5—7 свайго Статуту: „арганізуе адпаведныя сэкцыі пры выканаўчых органах Т-ва“. Вось-жа на паседжаньні Цэнтральнага Ураду Інстытуту дня 4.III. г. г. абгаварывалася справа арганізацыі Інстытуту паводле гэтых сэкцыяў. Старшыня Інстытуту, Кс. В. Гадлеўскі, быў прачытаны праект стварэньня пры Інстытуце тымчасова чатырох сэкцыяў; гэты праект быў прыняты і перададзены ў друку, як дыскусыйны матэрыял для Рады Інстытуту, якая мае сабрацца 18.III. г. г.

Праект выглядае так:

I сэкцыя — эканомікі і статыстыкі. Мэты яе: пазнаваньне прыродных багацьцяў краю; спосабы выкарыстоўваньня гэтых багацьцяў; спосабы апрацоўкі і збыту розных вырабаў; пазнаваньне шляхоў і кірункаў абмену тавараў з іншымі краямі; распрацоўка асноў, на якіх павінна апірацца беларуская коопэрацыя: вытворчая, спажывецкая, крэдытовая, а такжа дасьледваньне шляхоў, якімі яна павінна ісьці і г. д. Апроч гэтага апрацоўка статыстычных даных з кожнай галіны жыцця.

II сэкцыя — этнографіі і архэалёгіі. Мэты яе: зьбіраньне матэрыялаў архэалёгічных (старадаўных) прадусім з абшару Беларусі; зьбіраньне матэрыялаў этнографічных у найшырэйшым гэтага слова значэньні (пачынаючы ад матэрыяльнай культуры, ад вопраткі і ўсіх жыццёвых прыладаў, а канчаючы на прыказках, песнях і іншых зьявішчах духовай культуры народу).

III сэкцыя — гісторыі і соцыялёгіі. Мэты яе: досьледы над гісторыяй Беларусі; досьледы архіваў. Пазнаваньне і дасьледваньне грамадзкіх кірункаў мінуўшчыны і сучаснасьці, якія найбольш інтэресуюць грамадзянства (марксызм, лібэралізм, дэмакратызм, фашызм і г. д.)

IV сэкцыя — літаратуры і мастацтва. Мэты яе: ладзіць літаратурныя вечары, чытаць а потым друкаваць лепшыя творы; прабуджаць творчасць беларускіх народных сіл; дасьледваць даўнейшую і сучасную беларускую літаратуру; ладзіць выстаўкі абразоў, зьбіраць творы народнага мастацтва і г. д.

Гэтак выглядае кожная сэкцыя і яе мэты ў агульных рысах. Магчыма, што жыццё ўядзе ў гэты плян свае карэктуры.

На чале кожнай сэкцыі стаіць сакрэтар, які кіруе працай сэкцыі і за яе адказны. На паседжаньнях сэкцыяў могуць браць удзел сябры Цэнтр. Ураду, Рэвіз. Камісіі і асобы прошаныя.

Паводле гэтага праекту, уся навуковая праца Інстытуту мае сканцэнтраванаць у сэкцыях. Каб гэтая праца не загінула, праектуецца выдаваць што-год кнігу-зборнік, дзе друкаваліся б усе лепшыя творы сэкцыяў. Апроч гэтага з прысланых, ахвяраваных і купленых кніг трэба стварыць бібліятэку, а з прысланых архэалёгічных і этнографічных матэрыялаў музэй; з гэтай мэтай трэба выдаць адозву-заклік да ўсіх людзей добрае волі, каб ахвяроўвалі кнігі і розныя рэчы ў бібліятэку і музэй Інстытуту. Памешканьне для гэтых устаноў на пачатак ужо ёсьць.

Тыя-ж сябры з правінцыі, якія хацелі-б супрацоўнічаць з мэтай Інстытуту ў якой-коледы сэкцыі, могуць запісацца пры Цэнтральным Урадзе ў сябры дапамагаючыя (§ 10—b Статуту) і спайнялі-б абавязкі сяброў-карэспандэнтаў, якія ёсьць пры вышэйшых навуковых установах. Яны прысылалі-б у сэкцыі свае творы, зьбіралі-б архэалёгічныя, этнографічныя, статыстычныя і ўсялякія іншыя матэрыялы ў сваёй акрузе і гэтым памагалі-б у працы сэкцыяў.

Гурткі далей праводзілі-б працу на вёсцы; яны былі-б злучены паміж Цэнтральнага Інстытуту і вёскай; пашыралі-б ідэі і мэты Інстытуту ў народных гушчах праз закладаньне бібліятэк-чытальняў, праз ладжаньне лекцыяў, рэфэратаў, прадстаўленьняў — так, як гэта рабіў дзягуль.

Цэнтральны Урад мае быць паводле § 41 статуту органам арганізацыйным, адміністрацыйным і выканаўчым. Ён арганізуе і пільнуе ўсё працы.

Рада—ёсьць галоўнай і начальнай уладай Т-ва (§ 24).

Гэтакі праект арганізацыі Інстытуту быў прыняты на паседжаньні Цэнтральнага Ураду. Падаём яго, як дыскусыйны матэрыял, да ведама ўсіх сяброў Інстытуту, а такжа ўсяго беларускага грамадзянства.

Цэнтральны Урад

Б. Інстытуту Гасп. і Культуры.

Častkowaje skasawańnie nahlych sudoŭ.

Hetyimi dniami Rada Ministrů na svalm pasiedźeńni postanowiła častkova skasawać nahlyja (daraznyja) sudy, zawiedziennyja wa ŭsiej Polšče ad

26 žniŭnia 1932 h. Čiapier nahlyja sudy buduć sudzić tolki špijonskija sprawy, a ŭsie inšyja prastupstwy padlahajuć sudom zwyčajnym.

Р Э З А Л Ю Ц Ы Я.

ТАВАРЫСТВА ПРЫЯЦЕЛЯЎ БЕЛАРУСАВЕДЫ ПРЫ У. С. Б. у ВІЛЬНІ разгледзіўшы на сваіх Навуковых Зборках дня 21.I.34 і 28.I.34 г. Дэкрэт з дня 28.VIII.33 г. Рады Народных Камісараў Беларускай Савецкай Соцыялістычнай Рэспублікі, уводзячы зьмены ў беларускую норматывную граматыку і беларускі правапіс, на скліканай у гэтай справе дня 4.III.34 г. Агульнай Зборцы сяброў Т-ва, вынесла наступную Рэзалюцыю:

„Таварыства Прыяцеляў Беларусаветы пры Унівэрсытэце Сыцяпана Батуры ў Вільні з абурэньнем адкідае галаслоўны і фальшывы заклід Дэкрэту, што:

- а) быццам беларуская дасюлешняя літаратурная мова мела агульныя тэндэнцыі адарвацца ад мовы беларускіх працоўных масаў;
- б) быццам некаторыя Беларусы „стваралі штучны бар’ер паміж беларускай і расейскай мовамі“, і адначасна Таварыства зазначае, што паміж менаванымі мовамі ёсьць „бар’ер“ прыродны, як паміж языкамі спрадвечу асобнымі.

Таварыства констатуе:

1. Што ў прыгатові і прыме т. зв. рэформы з 28.VIII.33 г. Беларусы ня прыымалі жаднага ўчасьця, але была яна праведзена вылучна расейскімі ўрадыкамі.
2. Што Дэкрэт з 28.VIII.33 г. сілком накідае беларускаму насяленьню БССР і РСФСР уведзеную гэтым Дэкрэтам т. зв. рэформу.
3. Што ўсялякую апазыцыю Беларусаў проці праведзенае Дэкрэтам рэформы Расейцы душаць страшным тэрорам, змушаючы адначасна тым-жа тэрорам да актыўнага прызнаньня „рэформы“.
4. Што Дэкрэт з 28.VIII.33 г. аб рэформе зьмяніў ня толькі правапіс, але ў такой-жа меры і норматывную (практычную) граматыку беларускае мовы (23 зьмены, праведзеныя рэформай, датычаць адначасна граматыкі й правапісу; дзьве зьмены вылучна правапісу).
5. Што Дэкрэт ані з гледзішча філэлёгічнага, ані пэдагогічнага нічога не паправіў у дзягульшай практычнай граматыцы і правапісе беларускае мовы.

6. Што рэформа стаіць у поўнай супярэчнасьці так з беларускай літаратурнай мовай, якая разьвілася з мовы народнай, як і з дыялектамі беларускае мовы.

7. Што Дэкрэт ня толькі не палягчыў навучаньня ў школах беларускае мовы і народным масам навучаньня бел. правапісу, але стварыў у гэтым надзвычайны перашкоды, бо каб навучыцца беларускае мовы, згодна з зьменамі праведзенымі Дэкрэтам, трэба ўперад у вялікай меры навучыцца парасейску.

8. Што Дэкрэт сілком выкідае з практычнае граматыкі беларускае мовы яе галоўныя граматычныя асаблівасьці, замяняючы іх асаблівасьцямі расейскімі, зусім чужымі беларускай мове.

9. Што адзінай мэтай Дэкрэту ёсьць русыфікацыя беларускае мовы.

Прыймаючы пад увагу вышэйсказанае, Таварыства протэстуе супроць зьдзеку над беларускай мовай у БССР і РСФСР і прымусягае яе русыфікаваньня.

Вільня, дн. 4.III.1934 г.

Прэзыдыюм Сходу.

З дзейнасьці Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Нарада Цэнтральнага Ураду БІГІК. У нядзелю 4 г. м. адбылося паседжаньне Цэнтральнага Ураду БІГІК, на якім абгавораны праект арганізацыі шырэчай працы Інстытуту, а такжа пастаноўлена склікаць Раду Інстытуту на 18 г. м. нагадз.17 ува ўласным памешканьні.

Віленскі Аддзел БІГІК. Урад Віленскага Аддзелу БІГІК 4 г. м. на сваім паседжаньні паставіў склікаць агульны гадавы сход сяброў на 11 г. м. а гадз. 13, які мае даканаць перавыбары Ураду Аддзелу і прыняць рад іншых пастаноў. Сход адбудзецца ў памешканьні Інстытуту, Завальная 1—3.

в. Белая, Бельскага пав. З справаздачы, якую прыслаў Урад гуртка ў Белаі, відаць, што паміма ўнутраных і вонкавых труднасьцяў, праца гуртка ў 1933 годзе ня спынялася. (У 1932 годзе гурток у Белаі быў адным з найлепшых). У прошлым 1933 г. паседжаньняў гуртка адбылося 19; наладжана гульняў і вечарын для моладзі 3; пастаўлена 5 спектакляў; павялічылі бібліятэку, так, што цяпер кніг ёсьць 190; пераплацілі 35 кніг; пашыралі такжа беларускае друкаванае слова праз часопісі „Б. Крыніца“, „Самапомач“ і „Шлях Моладзі“.

Прыходу за 1933 год было 308 зл. і 85 гр.; расходу 306 зл.; сальдо 2 зл. 85 гр.; сяброў у гуртку ў 1933 годзе было 20 чалавек, у гэтым годзе дзеля розных прычын лік зменьшыўся. Ад платы сяброўскіх складак звольнены 4 сябры дзеля беднасьці.

Склад ураду гуртка: старшыня Базыль Панько, скарбнік — Міхал Дацкевіч, скаратар — Ян Панько; засупнікі: Базыль Філанюк і Мікалай Філанюк.

Урад гуртка пытаецца, што рабіць з тымі сябрамі, якія ня ўносяць сяброўскай складкі і ніякай карысьці з іх няма, бо ўпісаліся толькі дзеля таго, каб пабыць бесплатна на спектаклі і карыстацца бібліятэкай? Адказ адзін: выкасаваць з ліку сяброў. Да арганізацыі павінны належаць людзі ідэйныя, а не апартуністы і пачурнікі, якія прывыклі карыстацца з чужой працы, бо-ж „незаўсёды катацца,—трэба і саначкі вазіць“.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Паседжаньне Прэзыдыюму Беларускага Нацыянальнага Камітэту. У нядзелю 4 г. м. Прэзыдыюм БНК ў Вільні апрацаў праграму сьвяткаваньня 25 сакавіка — ўгодкаў Абвешчання Незалежнасьці Беларусі. Пры гэтым пастаноўлена выдаць адпаведную адозву да народу і беларускіх арганізацыяў, якую друкуем у гэтым нумары нашай газэты.

Рэколекцыі для беларусаў каталікоў. Сёлета, за прыкладам мінулых гадоў, у Вільні ў Касьцёле сьв. Мікалая адбудуцца дн. 12, 13 і 14 г. м. рэколекцыі для беларусаў

каталікоў. Пачынацца рэколекцыі будучы а гадз. 17 мін. 30.

Лекцыі. У Т-ве Беларусаветы пры У.С.Б. дня 11-га г. м. адбудуцца дзьве лекцыі:

1) на тэму „Матэрыялы датычачыя беларускай мовы з-пад Вішнеўскага возера“. Чытае В. Тумаш;

2) на тэму „Стан языковы, этнографічны і нацыянальнага пачуцьця ў Б.С.С.Р.“, чытае др. Я. Станкевіч. Уваход волны. Адбудуцца лекцыі ў залі VII галоўнага будынку У.С.Б. Пачатак а гадз. 5-й п. п.

Zwalmienie aryŝtawanych Litoŭcaŭ.

Presa padaje: Dziaŝaŭnaja Administracyjnaja ŭlada Wilenska wa jawodztwa hetymi dniami zahadala

zwolnić z wastrohu 8 Litoŭcaŭ, z paŝarod mnohich aryŝtawanych kala miesiaca tamu nazad.

Antysemickija wystupieñni ŭ Polšče.

Polskaja presa padaje: U wakolicach Čenstachowy paŝyrajecca ŭżmōžanaja ahtacyja protiŭ Žydoŭ. Byli ŭžo i fizyčnyja wystupieñni; paważniejšyja protiŭżydoŭskija wystupieñni by-

li ŭ Truskalasie i Kłobuchku. Natoŭpy narodu, pierawaŝna moładź, napadali na żydoŭskija chaty, bili wokny i, uwarwaŭšysia ŭ chatu, bili Žydoŭ.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Różnica cen. Pawodle statystyki, ceny na ziemiarskich produktach ad 1928 h. da ciapierszaniha času apali na 60 procenta, a ceny na fabrycznych towarych panizilisia tolki na 28 procenta; toje, što ziemiarski u 1928 h. pradawał za 100 zł., ciapiersz ad daje za 40 zł., a za fabryczny, što tady płacił 100 zł., ciapiersz płacił 72 zł.

Pasterski list. Żezd polskich biskupów 20 i 21 lutego s. h. postanowił wydać i wydał ad polskiego episkopatu pasterski list, u jakim zworożajecca ūwaga na ahułny zanapad hramadzkiej morali i na baracbu z chryścijanstwem, prawodżanuju roznyimi dziełnikami, i zaklikajecca wierzących da abarony prad wialikaj niebiaśpiekaj.

Ekanamlcznaja statystyka. Dziarżajnaja statystyka padaje: U Polšczy ū 1932 h. było 678,848 rożnarodnych pradpryjemstwu; pramysłowych było 207,482, a handlowych 427,307. U 1933 h. usich pradpryjemstwu było 650,071. Z hetaha widać, što za adzin hod żmienšylasia hetych pradpryjemstwu na 28.777.

Dziarżajnyja daŭhi Polšczy asiahajuc sumu 4.448,227.000 zł. Na kożnuju haławu przypada pa 138 zł. hetaha doŭhu.

Polny i lasny zakon. Sojmawaja praŭnaja komisija pryniala projekt nowaha zakonu ab h. zw. „lasnym i polnym škodnictwem”. Heti zakon uwodzić wielmi wysoki kary za narušeńnie čużoj ułasności. Prykładam, adzin parahraf za prachod praz čuży les karaje štrafam 500 zł.

Za blazpraŭny ūwachod na čużoje pole karaje štrafam 20 zł., za żbiranie hryboŭ u čużym lesie — da 100 zł i h. d.

Nowy zakon ab pacharonach. Hazety padajuć: Pajawišcia nowy zakon, jaki kaža, što pamioršych treba charanić u trunach i wysypać trunu chloranam wapny abo inšymi podobnymi preparatami.

Z ZAHRANICY.

Anhlijskija biezrobotnyja. Biezrobotnych ludziej nia mała ciapiersz i ū Anhlii; tam biezrobotny atrymliwaje kala 150 zł. miesiačna dziarżajna dapałohi. Nadowiaćy anhlijskija biezrobotnyja zarhanizowali pachod u London. Heti pachod wykarystali kamunisty i dawaj ahtawać na swoj ład. Ale hetkich ich nahaworaŭ nie paslučali biezrobotnyja, a palicyja ahtatarau ūsmiryla.

Afera Stawiskaha ū Francyi wykrywajecca. My ūžo padawali, što žyd Stawiski ū parazumieñni z wysokimi čynoŭnikami lewicowych francu-

skich uradaŭ dakanaŭ wialikich hrašowych nadużyćciaŭ. Ciapiersz specyjalnaja komisija wiaździe ū hetaj sprawie śledztwa. Niadaŭna ū Paryży nlawiedamyja prastupniki zabili sudździu Prensa, jaki byccam widaŭ ab nadużyćciach Stawiskaha i mieŭ heta skazać na śledztwie. Słowam, ciapiersz unuty Francyi wialikaja ūwaga żwierniena na hetaja padziei.

Francyja pierastaje wierchowodzić u Eŭropie. Niemieckija palityki ćwierdzić, što hehemonija Francyi ū Eŭropie ūžo pieralamana i što kiraŭnictwa daŭniejšaj antanty ciapiersz u rukach Anhlii i Italii.

Balšawiki prociŭ łacinki. Na 17 kamunistycznym žezdzie paŭstaŭ spor, ci zawodzić łacinku ū Sawietach ci pakinuć hraždanku. Bolšaš wykazałasia, kab pakinuć dla Rosii i Ukrainy hraždanku i nie zawodzić tam łacinki.

Achwiary chatnaja wajny ū Aŭstrii. Aficyjalnaja kamunikaty padajuć: 12—15 lutego s. h. padčas chatnaja wajny ū Aŭstrii zhiłula: wojska, palicyi i dabrowolcaŭ 104 asoby, raniena 309 asob; ślabroŭ socyjalistyčnaja arhanizacyi „Suchbundu” i nasiełnictwa, što jamu pamahała, zhiłula: 170 mužčyn, 21 žančyna i 2 dzieci, raniena: 402 mužčyn, 9 žančyn i 12 dzieci.

Z KRAJU.

Hoład. Z usich kutkoŭ Wilenščyny padajuć wiestki ab niedachopie jeży Heti niedachop jeży wielmi wostra adčuwaecca ū pawietach: Świančanskim, Brasłaŭskim, Dzišenskim, Pastaŭskim, a nawat i Wialejskim i Maładečanskim Pahraža je hoład i ū inšych pawietach našaj harotnaj krajiny. Śialanie niedajajuć usie, h. zn. bahaciejšy i biedniejšy.

Zarabotkaŭ nizie nijakich nima. Uradawaja dapałoha — heta kapla ū mory. Usio doraha, a kupiać nima za što. Miascowa samapomać tak-ža nie zdawolić nieabchodnych patreb nasiełnictwa. Chwaroby šyracca, a ludzi lačycca nia majuć mahčymaści. Patrebna šyrokaja pomać z boku dziarżajnej ułady.

Z WILNI.

Wilnia z wakolicami — wolny pas. „Dz. Wil.” padaje, što adna kowienskaja hazeta piše, što, kab wyrašć Bałtyckuju problemu, treba Wilniu z wakolicami zrabieć wolnym pasem, wolnaść katoraha pawinny hwarantawać usie nadbałtyckija dziarżawy paśla ūtwareñnia imi sajuzu, niezależnaść katorych z swajho boku pawinny hwarantawać Rasieja, Niemiečczyna i Polšča.

Pierawybary ūladaŭ Tymč. Li-toŭskaha K-tu. Ahulny schod Tymč.

Ksiandzy palaki kalečać biełaruskuju mowu.

Biełastok. Ja skazać mahu śmieła, što praŭdziwaje niaščasćie dla biełaruskich dziełak, — heta jość polski-ja ū nas probaščy, jakija ahułam biełaruskich dziełak zmušajuć spawiadacca papolsku. Kab ab hetym pierakanacca, dyk choć tut adnaho tolki przykładu. Raz ja byŭ u wadnym kaściele i woś što bačyŭ. Biełaruskaja matka prywiała swajho chłopca ū kaścieł da spowiedzi. Heta było adnej niadzielaj ranieńka. Ludziej da spowiedzi było tam sabraŭšysia ništo sabie. U spawiadnicach śladziła ūžo aź dwuch ksiandzoŭ: probašč i wikary. Dziełak taho, što pry wikarym było da spowiedzi bolš ludziej, a pry probaščy mienš, matka naša paplałasia z synkom tudy, hdzie lahcej było prystupicca. Jana dumała, što chłopczyk wyspawiadacca moža choć u jakoha ksiandza. Ale matka pamylilaśia. Probašč byŭ palak, jak heta ū nas wodziacca, i nia lubiŭ strasenna biełaruskaj mowy. Jak tam było z henym chłopcom na spowiedzi, my ū heta nia ūchodzim, ale dawoli taho, što probašč chłopcyka henaha nia wyspawidaŭ. Tady matka jaho, nia doŭha čakajućy, pawiała chłopca da wikaraha. Wikary hen byŭ biełarus, dyk z henym chłopcykam lohka sabie daŭ radu. Jaho wyspawidaŭ wikary adrazu.

Pa spowiedzi chłopczyk, jak treba, prystupić da światoj Komunii. Ale na niaščasćie chłopcyka, Komuniu wydaŭ probašč, jaki, praŭda, Komuniu wydaŭ, ale paśla daŭ, dyk doŭ hena-mu chłopcykuł Jon tak u kaściele kry-čaŭ mocna, što ludziom, jakija tam byli, rabiłasia nadta škoda henaha biełaruskaha chłopcyka. A ja, świdamy biełarus, byŭ tady u kaściele i usio heta bačyŭ i dumaŭ sabie: „Wot blaz-litasna ździekujecca polski probašč nad biełaruskim chłopcykam!” Na usio heta matka maŭčala, sa stydu haławu nizka spuściŭšy, a synok z boku hla-dzieŭ na matku i nia widaŭ dobra, za što heta tak probašč razhniewaŭsia. Chłopczyk byŭ dawoli raźwity rozumieŭ, što na spowiedzi treba hawaryć natu-ralna, tak, jak maci jaho nad kałyskaj wučyła i jak jon u chacie swajej ha-wora Kali-ż jamu zdawalaśia z pry-musu hawaryć papolsku, tady išlo he-ta nialohka. Chłopczyk hen chadzil u polskuju szkoł, ale dahetul nie ra-

Litoŭskaha Kamitetu ū Wilni dnia 22 lutego s. h. dakanaŭ pierawybaraŭ prezydyjumu K-tu. U Prezydyjum K-tu wybrany: na staršyniu K. Stašys, na wic-starš. — Ks. K. Čybiras i P. Ka-razija.

Pišmy z wioski.

zumieŭ polskaj hramatyki. Jon nia moh nalažycca, kab kančać słowy na „lem” naprykład „byłem”, „chodźłem”; chłopczyk hen, haworaćy papolsku, używaŭ takich sposabaŭ, što ab sabie hawaryŭ zaŭsiody ū žanočym rodzie. Hetak u jaho wychodziła. što byccam spawidaŭsia nie chłopiec, ale dziełak-čyna. Probašč za heta adpraŭil jaho ad spowiedzi.

O, kaliż heta biełaruskija dziełci spawiadacca buduć paswojemu? Kali-ż jany ū spawiadnicach znajduć biełaruskich probaščoŭ?

Kali-ż dla biełaruskich dziełak nastupie čas, što jany ū asobie ksiandzoŭ buduć bačyć nia polskich palitykaŭ, a praŭdziwych apostałoŭ Chry-stowych! D—a.

Papiarowyja arhanizacyi.

Lachawičy, Baranawickaha paw. Kala nas narod nacyjanalna świdamy. Kożny biełarus widać, što jon biełarus. A žychary našych wakolic tolki biełarusy. Nie zwagažajućy na heta, polskich arhanizacyjaŭ farmalna ū nas wielmi mnoha, što j pieraliććie trudna.

Kożny pryjechaŭšy siudy palak maje asobnuju arhanizacyju. Hetaja arhanizacyi, wiedama, isnujuć tolki na papieri, ale ab ich u nas haworać usie čynoŭniki. Bywaje, što dzie kam-u i ūdasca zapisać tudy biełaruskaha chłopcyka, ale z jaho tam karyści, što haspadaru z kazła — woŭny ci małaka. Świdamyja biełarusy widać, na što hetaja ū nas arhanizacyi rastaŭleny, dyk ich abminajuć i tudy nie zahladajuć.

Čaj.

Paštowaja skrynka.

Trabskam u. Malitwieñniki Wam pasłali, korespondencyi atrymali, dziakujem, skarystajem. U sprawie carkoŭnaj žbirajcie padpisy na padañnie da duch. uładoŭ ab u wladzieñni ū carkwie propawiedzić ū pabiełarusku i nawučańnia relihii ū rodnej mowie. Zaciakaćcie hetaj sprawaj i Juraciški.

Sasnoŭščyk. Atrymali, dziakujem, skarystajem.

Budslaŭskamu. Atrymali, skarystajem, ciapiersz nawat materjału.

Zajkoŭskamu. Leščynskamu i Karpowiču. Atrymali, ale z uwahi na niekulturnyja wyrażeñnia nadrukawać nia mo-żam. Dziwimsia, što aŭtory takoha niekulturnaha piśma dy stajać na čale Biełastoc-kaj akružnoj uprawy kulturnaj arhanizacyi T.B.S.

J. Makar. Atrymali, dziakujem, karystajem.

I. Huryn. Nawuka ū ślarednich szkołach daraha: 220 zł aplaty ū hod, a dahe-taha jość kniżki i ūtrymañnie, na kazionny ščot ciapiersz ludziom wučycca prosta niemahčyma. U sprawie fałšywa ha zaskaržeñ-nia žwiarniećcia da prakurora.

Dr. St. Hrynkiwič.

Šalonaść.

Chwaroba zaraznaja. Chwarejuć najčasćiej waŭki, sabaki i da ich podobnyja. Sabaka (najčasćiej „šalony”) zaraža je kusajućy ludziej. Z chwora-ha sabaki pierachodzić jad sa ślinaju z rotu. Čym bolšaja rana ad zuboŭ šalona-ha sabaki, tym bolšaja niebiaśpieka chworamu, tym bolš jad ūwajšo ū rany i tym chutcej taki čalawiek zachwareje. Wiedama, što horš, kali rany ad zuboŭ na haławie i twary, čymśia na rukach ci nahach. Ad twaru bliżej da mazhoŭ, jad chutcej dastajecca tudy. Nia kożny čalawiek pakusany šalonym sabakam zachwareje. Chwareje tolki čačwierty-piaty.

Chwareje nia zaraz paśla pakusañnia, a paśla 15—80 dzion, a bywała i paśla paru hadoŭ. Praz uwieś hen čas pakusany susim nie narakaje, nia čuje nijakich bolaŭ, rana ad zuboŭ dobra hoicca.

Pačynajecca chwaro-ba lohka ju haračkaju, bo-lami ad miesca rany da chrybietnicy, nie achwota-ju da jady, blazsonnica ju, ahulnaju mlaŭkaściu, niespakojem.

Paśla 3—6 dzion u chwora-ha wytałaplenyja wočy, šyrokija zranky, spazmy pry dychañni, pry hłytañni. Dziakujućy spazmam pry dychañni twar sinleje, čalawiek dušycca, nie chapaje jamu pawie-tra. Spazmy pry hłytañni wyklikajuca pry kożnaj sprobie hłynuć choć kaplu wady, dy na t nia tolki pry sprobie hłynuć, a pry adnej dumcy, abo tolki hľadziaćy, jak niechta hłytaje. Z rotu ciaće ślina, haračka padymajecca da 39°—40°, serca bjecca nadta chutka. Chwory niespakojny, byccam niečaha napaločany. Kryk, homan, stuk blizka wyklikaje spazmy i pawialičwaje biespakojnaść. Mowa karot-kaja, rwanaja.

Potym prychodzić prajawy chwaro-by psychič-naje: majačañnie, hollucynacyi, urajeñni, napady ša-

lonaści; potym spazmy ruk i noh abo i celaha cie-la. Napady šalonaści iduć adzin za druhim. U pierarywach chwory susim świdamy, wiedaje chto jon, što robić.

Praz niekalki dzion prychodzić śmierć abo ū napadzie šalonaści, abo z wialikaha abniedužañnia i hoładu.

Chwaroba, jak bačym, nadta strasnaja. Naj-waźniej nie dapaścić jaje da siabie.

Što znaććie nie dapaścić? Znaććie toje, kab ratawacca ad pakusañnia šalona-ha sabaki, a kali taki sabaka i pakusaje, dyk nie dapaścić, kab chwaro-ba „dašpieła”. Susim jasna, što nia moźna abyścisia biez haspadarskich sabak, ale haspadar-skija sabaki chaj usie śladzić na lancuhu abo chodzieć u namordnikach. Kali ūžo kaho sustre-la niaščasćie, pakusaŭ jaho šalony sabaka, dyk ra-nu wymyć ciopłaju wadoju z myłam i 1/100 sub-limatam i prypalić haračym železam, abo wyra-zać celuju ranu. Pakusana-ha najchutcej niaści da doch-tara, kab toj telehrafaŭ da Instytutu Postenz’a pa pryščepku ad šalonaści. Kali blizka nima doch-tara, — zawiadomić palicyju ci najbliżejšuju poštu.

Časta bywaje, što napaločaŭšysia ū pieršy mament ludzi supakojwajecca, bačacy, što ničoha asabliwa waźnaha nima, „ukusiŭ i bolš ničoha!”... Woś jano i waźna, kab nie marnawać niwodnaje minuty, bo atruta ūžo ū arhanizmie i idzie da maza-hoŭ, treba jaje čym chutcej spynić. Najlepš, praŭ-da, lekawać u adumysłowych, praznačanych henaj chwaro-bie, instytutach. Lačeñnie pryščepkami try-waje kala troch tydniaŭ.

Świarbiačka.

Skura świarbić časta ad roznych przyčynaŭ. Čuchajecca toj, chto maje wośy, blochi, chto klep-ska myjecca, asabliwa kali pacieje i mała kali mia-niaje chuścio. Świarbić skura pry roznych chwaro-

bach zaraznych. Jość adnak i susim samastojnaja chwaro-ba — swiarbiačka, jakaja wyklikajecca klaščo-m. Klešč toj ułazić u skuru, swidruje ū joj kali-dory daŭžynioju da 1—2 centymetraŭ. Kalidory hen-ja najčasćiej wyhinastyja. U ślapy m kancy kali-doru śladzić klešč wialičyni da 1/3 millimetra. Naj-achwatniej klaščy swiarbiački śladzić u skury pa-miż palcami ruk, kala łokciaŭ, pachau i na padoš-wach. U dzieciach moźna sustrenuć na hrudziach, żywacie, twary i haławie. Skura swiarbić macniej u ciaplyni, mienš u chłodnaj atmosfery.

Razdražnieñnie, wyklikana je prysutnaściu klaš-ča, prajaŭlajecca swierbam, čyrwonaściu skury, pu-zyrkami. Świerb wyklikaje čuchatu, chwory dziełak skuru, jakaja moža patreskać i pačać hnić.

Świarbiačka — chwaro-ba nadta zaraznaja. Adno tolki tutaka dobraje, što wylačycca z jaje nia nadta ciažka. Kali chto maje ū chacie wannu, dyk naj-lepš woś jak zrabieć: — pasiadzieć u haračaj wan-nie pa mahčymaści da 1 hadziñny, paru разоŭ pry hetym naciracca mocna zialonym myłam. Potym ručnikom wyciarać sucha cieła i šmarawać mocna balsamam peruwijskim. Z henym balsamam lačať u loźku 2—3 dni, ranicaju i ūwiečary jašče sma-rujućy. Na 3—4 dziełi wanna ačyščajućaja.

Kali nima wanny, biaruć maśc Wilkinsona, šmarujuca joju ū praciahu 2—3 dzion 6—8 разоŭ, na maśc kładuć chuścio i wopratku. Potym abmyc-ca dobra z myłam.

Samo saboju rozumiejecca, što pry kancy la-čeñnia treba ūziać čystaje chuścio, a staroje treba addać u dezynfekcyju, a prynamsia doŭha waryć z sodaju i myłam. Kali nie parupicca tutaka, dyk ni-koli nie adčurajemsia ad chwaro-by i zapahaniŭšy adnu chatu chutka zapahanim celuju wlosku.

Treba ūrešcie skazać jašče raz, što najlepšym lekam na usie mahčymyja swiarbiački, karosty, ekzemy, badziulki — heta rupliwaść ab čyściñiu skury, pamieškañnia, wopratki, chuścia.

Nr. 2(11).

STUDENSKAJA TRYBUNA

11.III.1934

Adam Hurynovič.

(U 40-ja ŭhodki śmierci).

Ech, čaho nam ni pryšlosia,
Braćcie miłyja, užyć!
Kolki talenta ŭžialosia.
Kolki ich i dzie lażyć,—
Nieviadomych, niapryznanych
Nieaplakanych nikim,
Tolki ŭ poli adśpiavanych
Vietru pośvistam pustym!
(JAKUB KOŁAS).

Sioleta 14 ha studnia minula 40 hadoŭ ad dnia śmierci ślaŭnaha bielaruska, pieśniara i revalucyjanera, studenta Technologičnaha Instytutu ŭ Pieciarburzie, — Adama Hurynoviča. Z pryčyn techničnych nie mahli my z'aktualizavać hetyja ŭhodki, pryśviačajučy jahonaj pamiać adpaviedny artykul jašče ŭ studni miesiacy. Robim heta ślaŭnia.

Bielarusy, a bielarskaje studenstva ŭ asobnaści, mała wiedajuć ab A. Hurynoviču, jahonaj hramadzkej dziejaści i literaturnaj pa im spadčynie.

Adam Hurynovič, syn Kaliksta i Eleonory z Sieniaŭskich Hurynovičaŭ, radziŭsia ŭ 1869 h. u dvary swajej maći, Kavalch Vialejskaha pav. Linija baćki Adama vyvodzić svoj rod z bielarskaj ślachty, linija matki — z polskaje.

Dom Hurynovičaŭ naležaŭ datych redkich ślachockich damoŭ, u jakich tradycyjnaja panavała atmosfera vysokaj kultury, liberalizmu i demokratyzmu.

Pa pačatkavaj damovaj navucy ŭstupiŭ Adam ŭ vilenskiju realnuju školu i skončyŭszy jaje pajechaŭ u Technologičny Instytut u Pieciarburh, hdzie specyjalna zajmaŭsia ulapščeńnem paravozaŭ i ŭ hetym kłrunku mieŭ adznačycca peŭnymi cikaŭnymi i važnymi navukovymi asiahnieńniami. Navukovaja rukapisy, razam z časćciú literaturnymi, jak čvierdzić B. Taraškievič u artykule ab Adamie Hurynoviču (Bielarski Zvon* Nr. 3, Vilnia 1921h.) — zništožany pierad adnym z vobyskaŭ. Za prynaležnaść da tahačasnaha revalucyjnaha ruchu ŭ 1893 hodzie Hurynoviča ŭłady arystavali*). Pahoršyla sprava, kali ślarod jaho papieraŭ ŭłady znajšli napisany im bielarski vierš, u jakim jon zavie bielarski narod pračnucca i skinuć z ślaŭbie carskaje jarmo. Aryštavany Hurynovič apynuŭsia ŭ Pietrapaŭlaŭskoj krepasći ŭ Pieciarburzie, u jakoj, prabyŭšy blizka hod, mocna zaniapaŭ na zdaroŭ, dzieła čaho byŭ zvolnieny pad nadzor palicyi ŭ dvor svajho baćki, Krystynopol, Śviančianskaha pav., dzie pašla kolki dzion zachvareŭ na čornuju vospu, pryviezlenuju z paŭnočnaj stalicy, i pamior 14-ha studnia 1894 h. Palicyja zorka sačyla Hurynoviča i kali jon lažaŭ ŭžo ŭ trunie, pryjechała dapytyvacca ab im, nie vieračy, što pamior. I tolki matka Adama, jak čvierdzić ślaŭnia svajaki jahonyja, pierakanała palicyju, pakazyvajučy na niabošyka, jak na achviarar palicejskaha i carskaha praśleđu. Pachavany Hurynovič u Krystynopol, u familijnych hrabnicach.

Jašče ŭ apoŭniaj chvilinie svajho žyćcia, majučy nadzieju pieramahčy

*) Aryštavali ŭ Vilni, u ŭlasnym na toj čas budynku Hurynovičaŭ, pry vul. Pira-mont Nr. 22.

strašennuju chvarobu, snavaŭ plany budučeja pracy na nivie rodnaha kraju, z dumkaju budzić i klikać da žyćcia narod, movu i bielarskuju literaturu.

Adam Hurynovič naležyć da tych hierojaŭ-revalucyjaneraŭ z druhoj pałovy(ściśle kanca) 19-ha wieku, jakija pieradusim rekrutavalisia z studentaŭ universytetaŭ, pracavali ślarod ślalan-skich i robotnickich huščoŭ, zasialajučych b. carskiju imperiju narodau, pašyrujučy ślarod ich socyjalnuju i nacyjonalnuju śviedamaść — i darohaj revalucyji i paŭstaŭnia imknulisia zvalić nienavistnaje carskaje jarmo. U hetuju paru — kaža Maksim Harecki*) — ŭ roznnych vialikich haradoch Rasii i zahranicaj studenty bielarusy zakładajuć swaje hurtki, cikaviacca navukaj bielarusaznaŭstva, časam vydajuć swaje studenskija bielarskija časopisi, navat z jaŭna vykazany žadańniem bielarskaj aŭtonomii... i ŭsim hetym nadta spryjajuć ahulnamu ażyŭleńniu rodnaj nivy, a hałoŭnym čynam — na literaturnym prastory. Pry hetym M. Harecki zaznačaje, što A. Hurynovič ŭvachodziŭ u skład redakcyi nilehalnaj bielarskaj časopisi „Homan**), jakaja pačala vychodzić u Miensku ŭ 1884 h. Adnosna hetaje apoŭniaje dumki M. Hareckaha nasuvajucca pavажnyja sumnivy, kali žvierniem uva-hu na wiek Hurynoviča: byŭ jon u 1884 h. 15-letnim chłapčukom i jak taki chiba-ž nie moh uvachodzić u skład redakcyi „Homana“.

Adam Hurynovič naleža da epicho-naŭ ślaŭnaha Kastusia Kalinoŭskaha, čyrvonaha dyktatora paŭstaŭnia z 1863 h. na Litvie i Bielarusi, — Ihnata Hrynivieckaha (radziŭsia ŭ 1856h.) jaki byŭ taksama studentam taho ž Technologičnaha Instytutu ŭ Pieciarburzie i jaki 1-ha sakavika 1881 ha h rasplaciŭsia z nienavistnym tyranam, carem Aleksandram II, kidajučy ŭ jaho bombu, ad jakoj zhiŭnuŭ i ty-ran i sam Hryniviecki; — byŭ naro-davolcam; znachodziŭsia pad silnym uplyvam Fr. Bahuševiča, ab čym śviedčyć choć-by jahony vierš pad naz. „Da Macieja Buračka“ u jakim znachodzim silnaje adbićcio bielarskaje śviedamaje nacyjonalnaje dušy i — ażyvajučy tut sloŭ samoha aŭto-ra — adbićcio kachajučaha serca i ba-laščaj hruźi A. Hurynoviča.

Hurynovič pisaŭ pabielarsku vieršom i prozaj; pierakładaŭ tak-ža na bielarskuju movu vieršy i prozu pol-skich i rasiejskich aŭtoraŭ. Z literaturnaje spadčyny, jakaja čakaje apraca-vannia i moža pakazaćca ŭ śviet u drukavanoj vopratcy, a jakaja zachava-lasja — a heta-ž nievialikaja častka Hurynoviča — jość nastupnaje***):

— 1) Da Macieja Buračka, 2) Vias-na, 3) Što ty špiš mužyčok, 4) Bor, 5) Viečny revalucyjaner — duch, 6) Što za zvuk tak hromka razdaŭsia, 7) Pierš maryli(?) pany, što ślechtaŭ zvalisia, 8) Dumki, 9) Vialla (pierakład z Mice-kieviča), 10) Recha (pierakład z Puš-kina), 11) Maroz (pierakład z Niekra-sava), 12) Vosieŭ (pierakład Al. Tai-stoha), 13) Viasna (pierakład z Kaspro-viča), 14) Hibnić zaroŭnia stolki čvlat-koŭ (pierakład z Kasproviča), 15) Žviaryniec, 16) Vieslalčak, 17) Paŭlu-chajcie dzieŭki (niezakončana) 18) Ka-liš u nas tak bylo, 19) Raz u Zolkach u dziareŭni, 20) Miejsca niačystaje, 21) A pejd-ž ja, maći, u pole žyta-žaci, 22) Katok, 23) Rybak, 24) Ka-zielčyk i Muraška — i inš., pieravažna niedakončanyja vieršy, pamii z jakimi znachodziacca, jak dumaje Taraškievič, pieršy pačatak „Panskaha Ihryšča“ — „Och, och, umru ad śmiechu“; pro-zaj: — Z hadoŭ hoładu (pierakład z Orzeszko) i niedakončanae apaviadań-nie biez nazovu.

*) Historyja bielarskaje literatury. Miensk. 1926 hod, bačyna 148; cytata z „Skraŭ Skaryny“ Nr. 3, bač. 32, studzień 1934 h., Praha.

**) Jak daviadvajemsia, adzin ekzem-plar druhoja numeru z 1884h. hetaj čas. znachodziacca ŭ Bielarskim Muzei im. Iv. Łuc-kieviča ŭ Vilni.

***). Pieraličaju ŭśled za Taraškievi-čam — „Bielarski Zvon“ Nr. 3, Vilnia 1921h.

Baračba z tak zvanaj reformaj bielaru-skaha prawapisu na hruncie studenskim.

Bielarskaje hramadzianstva Za-chodniaje Bielarusi, za vyniatkam ele-mentaŭ maskvafilskich, ŭžo zanialo svajo stanovišča adnosna t. zv. refor-my bielarskaha pravapisu ŭ BSSR, jakaja śviedama rusyfikuje bielarskuju movu. Hetaje sumnaje žyvišča bylo naležna aceniena ŭ presie i vyniesiena cely rad protestaŭ. Astaŭsia tolki slo-va za studenstvom. Woš-ža ślarod stu-denstva hetaj spravaj zanialosia Ta-varystva Pryjacieleŭ Bielarusaviedy pry U.S.B. ŭ Wilni. Urad T-va sklikaŭ na dzień 4 lutaha sioleta Ahulny Nadzvyčajny Schod ślabroŭ, na jakim byŭ pryniat rezalucyja, prote-stujučaja suproc ždzieku nad bielaru-skaj movaj u BSSR i RSFSR i pry-musovaha jaje rusyfikavannia.

Hetaja rezalucyja pašla byŭ za-viešana Kuratarom T-va dzieła peŭ-nnych niefarmalnaściu. Dzieła hetaha dla paŭtornaha pryniaćcia rezalucyji byŭ sklikany novy Ahulny Schod na 4 sakavika. Na hetym Schodzie Ku-ratar zaviesiŭ Urad T-va, jaki raniej byŭ vybrany, jak akazaŭsia, niefarmal-na. Takim sposabam Schod prystupiŭ da vyrašeńnia dźviuch spravaŭ: paŭ-tornaha pryniaćcia rezalucyji i vybaraŭ novaha Uradu.

U hetym miescy musim zrabić maleńkiju dygresiju. Uspomnienaja reforma, jakaja, śviedama rusyfikujučy bielarskuju movu, prynosić niezvyčaj-na vialikuju škodu bielarskamu na-rodu i jość adnačasna najboľš cynič-nym i niačuvanym u historyi aktam hvaltu nad bielarskaj narodnaj dušoj, reč zrozumiela, spatkaŭsia z vialikim abureńniem. Wykazali svajo abureńnie ŭ hetaj spravi ŭ Zach. Bielarusi amal usie bielarusy, blaz rožnicy palityčnych pa-hładaŭ u formie protestaŭ i presavych artykułaŭ; spatkaŭsia jana z vialikim abureńniem navat u BSSR. Pamima hetaha ŭ Wilni znejšlosia niekulki bie-larskich studentaŭ, jakija ŭsimi sila-mi prociŭdziełali vyražeńniu protestu suproc reformy. Niahodnaja akcyja he-tych „małajcoŭ“ prajaŭlaŭsia ŭžo na Schodzie 4 lutaha, ale znajšla najboľ-šaje vyjaŭleńnie na apoŭnim Ahulnym Schodzie i biespasiredna pierad Scho-dam.

Na pieredadni Ahulnaha Schodu pajavilaŭsia ŭ Biel. Stud. Sajuzie ana-nimnaja t. zv. „Ścien-Hazeta“, u kato-raj nehatyŭnaje stanovišča Bielarusau suproc rusyfikacyi biel. movy kvalifi-kujecca, jak reneactva, śachrajstva i h. p. Pierad samym-ža Schodam pajavi-lisja na kalidory Universytetu, dzie ad-byvaŭsia Schod, ulotki nikomu nia-znanaha, samazvannaha, Sajuzu pastu-povych studentaŭ, „Front“, u jakoj, u imia rusyfikatorskich interesaŭ Maskvy, ki-dajecca bałotam na ŭsio biel. hrama-dzianstva i studenskuju moładź. Ulotka kančajecca słavami: „Niachaj žyvie reforma pravapisu! „Preč z padrychtoŭ-kaj vajny suproc SSSR“ i h. p.

Brudnaja rabota maładych ma-skvafilaŭ na hetym nie ahrańičvajec-

ca, jana znachodzić vyrazny vodhuk padčas samoha Schodu. Pierad hała-savańniem nad rezalucyjaŭ zabiraje adzin z ich hołas i demoholična ras-čhvalvae „dabradziejstvo“ Savietau dla Bielarusau. U kancy predstaŭlaje Schodu pravakacyjny projekt svajej procibielarskaj rezalucyji. Zrozumiela, projekt jahonaj rezalucyji nia byŭ na't pastaŭleny na hałasavańnie, a hałasava-li nad rezalucyjaŭ pieršaj, pryniataj jašče na Schodzie 4 lutaha, jakuju Schod pryniaŭ.

Ab niahodnaj rabocie ŭspomnie-naha „małajca“ i jamu padobnych treba skazać jašče niekulki sloŭ, kab vyjaśnić ichnaje pierad mała ŭśvia-domlenaj moładździu ablićča. Arjen-tacyje Bielarusau na ŭschod paru hod tamu nazad, choć byŭ škodnaj i nie-normalnaj, adnak zrozumielaŭ i vytlu-mačanaŭ. U tyja ciažkija časy ahulna-ha bielarskaha žyćcia tam, u Sa-vieckaj Bielarusi, pamima ahulnaj va-rožaści Maskvy da bielarskaha ruchu, byli choć nievialikija mahč ymaści raž-vićcia bielarskaj kultury, vyklikanyja tahačasnaj palityčnaj konjunkturaj Sa-vietau. Adnak ślaŭnia adnosiny Mas-kvy da Bielarusau radykalna žmianili-sia; ślaŭnia Maskva blažlitasna praš-ledyvoje Bielarusau u BSSR ŭžo nia ŭ imia komunizmu, ale ŭ imia mas-koŭskaha šovinizmu. Dzieła hetaha ŭ Savieckaj Bielarusi tysiačy śviedo-mych Bielarusau nia tolki biespartyj-nych, ale i kamunistau, arystovana i vysłana na Salouki, abo ŭ inšyja miescy Rasiei. Jarkim hetaha dokazam, i apoŭniaj arysty byŭlych pasloŭ „Hra-mady“ i „Zmahannia“ u BSSR.

Dzieła hetaha, budzie jasnym, aŭ nadta jasnym, što tyja, jakija jašče ślaŭnia blaŭskryčna vystupaŭ u aba-ronie Maskvy ŭ jaje rusyfikatorskaj palitycy suproc Bielarusau ipry hetym bešćiać i ablivaŭ brudam usio bie-larskaje, robiać niahodnuju, judavu rabotu. Zatrimalisja my nad hetaj spravaj tak doŭha dzieła taho tolki, kab vyjaśnić uvieś sens raboty našych maskvifilaŭ i pierascieraŭčy pierad jej mienš ŭśviedomlenuju moładź. Jak sam heny „maładziec“, tak i jaho ad-nadumcy, — heta ludzi blaz žadnaje ŭmyslovaŭje samadziejnaści, jakija z la-kajskaj pakornaściu śviedama ci nia-śviedama lduć na pavadku čužych „dabradziejau.“ Imi samymi my tut zaj-macca nia dumajem.

Čiapiervierniemsia da druhoja punktu Ahulnaha Schodu — pieravy-baraŭ Uradu. U skład novaha Uradu ŭvajšli: V. Vojtienka — staršynia i J. Burek, V. Tumaš, S. Saroka i Č. Budžka — ślabrami Uradu. Na staršy-niu Revizyjnaje Kamisii vybrali Chv. Illaševiča, a na ślabroŭ: Dr. J. Stan-kieviča i T. Mačviejevu.

Novamu Uradu vyražajem paža-dańnie płodnaje pracy, a tak-ža ačy-skki T-va ad destrukcyjnaj maskvafil-skaj i savietafilskaj zośmiečanaści.

Śiabra T-va.

naha materjału znachodziacca ŭ svaja-koŭ pieśniara.

Woš boľš mienš ahulny narys ab A. Hurynoviču, jahonaj hramadzkej dziejaści i tvorčaści.

Literaturnaja tvorčaść A. Hury-noviča, zmiaščajučaja ŭ sabie stolki hramadzkaŭ i śviedoma — nacyj-analnaha elementu, u nas vykli-kaje hlybokaje zacikaŭleńnie i vialiki žal u bielarskim sercy da tahačasnych varunkau žyćcia i blaž-litasnaha losu, jaki ŭ maładych ha-doch zlamaŭ kvołaje žyćcio pieśniara.

Vyražaju nadzieju, što bielarski-ja literatary i krytyki, jak boľš pakli-kany da hetaha, sioleta — z uvahi na jubilej A. Hurynoviča, — zainteresujacca hetym talentam, filomatam narodna-bielarskaj dušy i praŭdy, revalucyjaŭ neram i niaŭtomnym baračbitom za lepšaje zoŭtra Bielarskaha Narodu.

Janka Šutovič.

Redakeyjnaja Kalehija „Studenskaj Trybuny“ — u składzle kal. kal.: M. Tatarynovičanka, J. Šutovič i J. Malecki
Sekretaryjat „Stud. Trybuny“ čynny kožnuju niadzielu miž 11—12 hadz. pry vul. Zavalnaja 1—1.